

Vastaanottaja
Terrafame Oy

Asiakirjatyyppi
Neljännen vuosiraportti (1/4) 2020

Päivämäärä¹
26.6.2020

TERRAFAME OY

TERRAFAMEN KAI VOKSEN TARKKAILU VUONNA 2020 – Q1

POHJAVEDET:
SIIVUKI VI ALUE KL2
TEHDASALUE JA PRIMÄÄRI KENTTÄ
KORTELAMMEN ALUE

TERRAFAME OY
TERRAFAMEN KAI VOKSEN TARKKAILU VUONNA 2020 – Q1

Laatija Elina Lampinen, Ramboll Finland
Tarkastaja Liisa Koivulehto, Ramboll Finland

Ramboll
Savilahdentie 6
70210 KUOPIO

Hyväksyjä Terrafame Oy
Kuvaus Kaivoksen pohjavesitarkkailu 2020 – Neljännesvuosiraportti Q1
 Pohjavedet: Tehdasalue ja primäärikenttä, Kortelammen alue ja
 sivukivialue KL2

P +358 20 755 611
F +358 20 755 6201
<https://fi.ramboll.com>

Viite 1510053564-001

SISÄLTÖ

1.	Johdanto	2
2.	Aluekuvaus	3
2.1	Kaivospaikin alueen geologia	3
3.	Pohjavesitarkkailu	4
3.1	Tarkkailupisteiden sijoittuminen	4
3.2	Pohjavesien tarkkailuputket	4
4.	Havaintoputkien tarkkailutulokset Q1/2020	7
4.1	Sivukivialue KL2	7
4.2	Tehdasalue ja primäärikenttä	11
4.3	Kortelammen alue	18
5.	Jatkoraportointi	21
6.	Yhteenvetö ja johtopäätökset	22

LIITTEET

Liite 1
Pohjavesiputkien sijaintikuva

Liite 2
Pohjavesiputket – Analyysitulokset 2014-2020

1. JOHDANTO

Terrafamen kaivos sijaitsee Sotkamon ja Kajaanin alueella, noin 23 km Sotkamon keskustasta Iounaaseen. Kaivospaikka pinta-ala on noin 60 km². Sotkamossa sijaitsevat malmiesiintymät Kuusilampi ja Kolmisoppi muodostavat yhden Euroopan suurimmista sulfidisen nikkelin varannoista. Kaivoksen päätuotteet ovat nikkeli ja sinkki. Terrafamen prosessin neljä päävaihetta ovat louhinta avolouhokselta, malmin murskaus, biokasaliuotus ja metallien talteenotto.

Vuonna 2020 tammi-huhtikuussa tarkkailua on toteutettu Kainuun ELY-keskuksen (24.2.2014 Drnro KAI-ELY/1/07.00/2013) ja Pohjois-Savon ELY-keskuksen (24.2.2014 Dnro POSELY/206/07.00/2012 ja Dnro POSELY/1427/5720-2012) hyväksymän tarkkailuohjelman (Pöyry, 28.11.2016, päivitetty 6.2.2017) mukaisesti.

Vuonna 2017 valmistui selvitys pohjavesien pilantuneisuudesta ja puhdistustarpeesta sekä primääriiliuotusalueen maaperään kohdistuvista päästöistä. Selvityksen yhteydessä primääriiliuotusalueen keskikaistan alueelle asennettiin kaksi uutta pohjavesiputkea. Kesällä 2018 keskikaistan pohjavesiputkien välittömään läheisyyteen tehtiin myös toiset pohjavesiputket/kaivot. Keskikaistan putket ovat olleet mukana tarkkailussa asentamisesta lähtien. Vuonna 2018 pohjavesitarkkailuun lisättiin myös uuden sivukivialue KL2:n kuusi uutta pohjavesiputkea. Putket asennettiin vuonna 2018 ja lisäksi yksi alueella olemassa ollut putki korvattiin uudella putkella. Vuonna 2019 yhtiö asensi lisää pohjavesiputkia primääriiliuotusalueen länsipuolelle sekä yhden putken KL2-alueen itäpuolelle.

Tarkkailuraportissa arvioidaan kaivoksen toiminnan ja toiminnan muutosten mahdollisia vaikuttuksia pohjaveden laatuun, pinnankorkeuteen tai virtaussuuntiin. Vuodesta 2019 alkaen primäärikentän, Kortelammen alueen ja sivukivialue KL2 pohjavesien tarkkailun tulokset raportoidaan neljä kertaa vuodessa. Ensimmäisessä neljännesvuosiraportissa (Q1) tarkastellaan tammi-huhtikuussa otettujen pohjavesinäytteiden ja mittausten tuloksia.

2. ALUEKUVAUS

2.1 Kaivospiaarin alueen geologia

Pohjaveden laatuun vaikuttaa merkittävästi alueen geologiset olosuhteet. Kaivosalue sijoittuu Kainuun liuskejakson eteläosaan, jossa vallitsevat kivilajit ovat kvartsiitti, kiilleliuskeet sekä mustaliuskeet, joiden päämineraaleina ovat kvartsi, vaalea biotiitti, hienorakeinen grafiitti ja rikki- sekä magneettikiisu. Kaivoksella louhittava sulfidinen nikkelimalmi on mustaliusketta, joka sisältää nikkeiliä (0,25–0,27 %), kuparia (0,13–0,15 %), sinkkiä (0,52–0,56 %) sekä kobolttia (0,02 %). Malmi sisältää rikkiä keskimäärin 9,1 %. Alueen esiintymissä mustaliusketta esiintyy myös sivukivenä, mikä eroaa hyödynnettävästä mustaliuskeesta alhaisempien metallipitoisuksien perusteella. Muita sivukivilajeja on metakarbonaattikivi, kiilleliuske ja kvartsiitti.¹

Kallioperän laatu vaikuttaa alueen pohjavesien ja moreenin laatuun ja mustaliuske-esiintymien alueella pohjavesien, purovesien sekä puro- ja järvisedimenttien metallipitoisuudet ovat luontaisesti korkeammat kuin sen ulkopuolella. Pitoisuksien on todettu olevan koko maan mediaanipitoisuksia korkeampia. Mustaliuskeen rapautuessa ympäristöön liukenee metallia sekä hapanta vettä, mikä voi hampamoittaa ympäristön pinta- ja pohjavesien lisäksi myös maaperää.

Vallitsevana pintamaalajeina olevat moreeni ja turve esiintyvät kaivospiaarin alueella kallion päällä ohuina, kerrospaksuudeltaan keskimäärin 1,8 metrin kerroksina. Moreeni on vallitseva maalaji korkeilla alueilla ja turvetta tavataan lähinnä alavilla alueilla. Pohjaveden päävirtaussuunta on eteläisen Kuusilammen eteläpuolelta sijaitsevalta vedenjakajalta pohjoiseen.

Kuusilammen ja Kolmisopen avolouhosten kuivatusvaikutuksen alue on arvioitu olevan noin 900–1300 metriä louhosten ympäristössä. Kuusilammen louhoksen osalta vaikutusalue on suhteellisen rajattu, sillä pohjavesien valuma-alue ulottuu louhoksen itä- ja länsipuolella vain noin 100–200 metrin päähän louhoksen reunasta. Isot ruhjevyöhykkeet kallioperässä ovat pääasiallisesti malmivyöhykkeen suuntaiset, eivätkä ne johda kalliopohjavettä laajemmalta alueelta idästä tai lännestä.

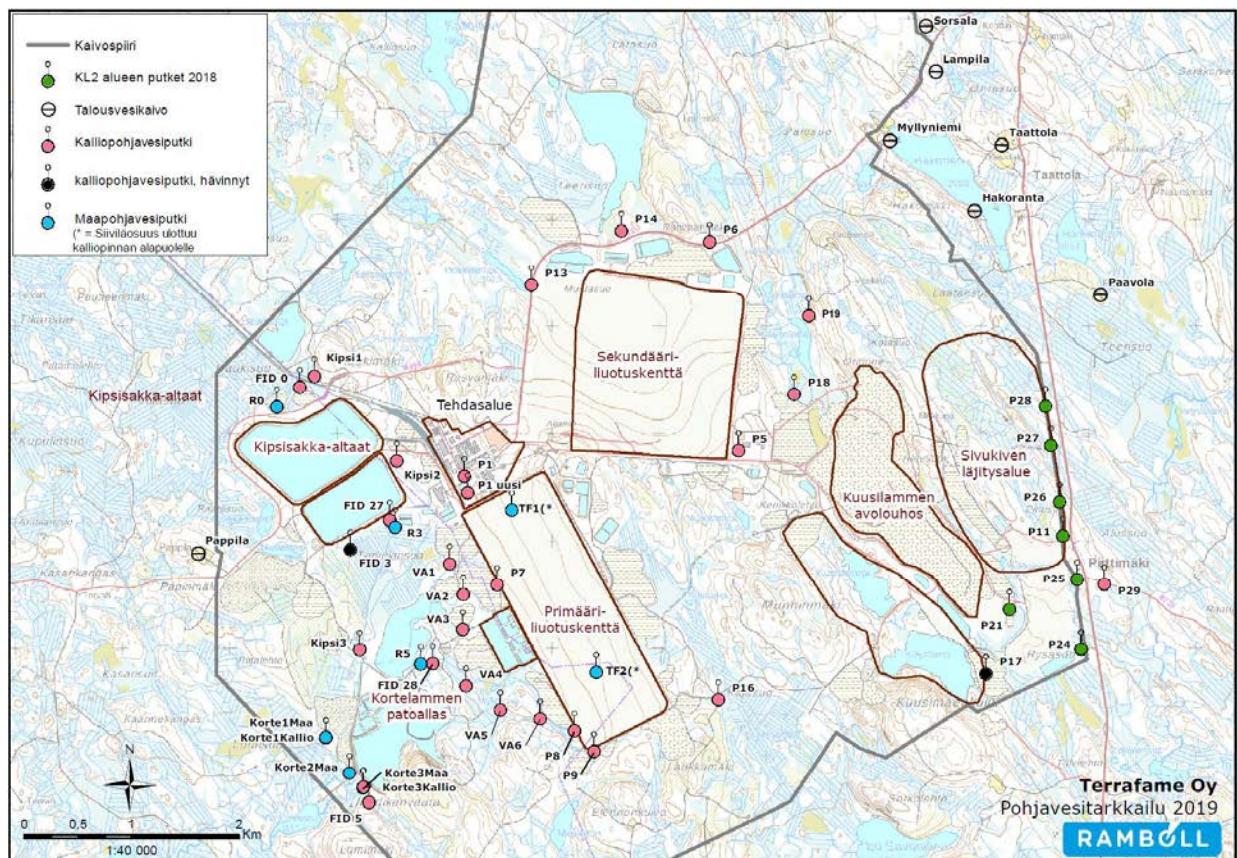
¹ Pöyry Finland Oy, 2014. Talvivaara Sotkamo Oy, Talvivaaran kaivoksen tarkkailu 2013, Osa IV Pohjavesi. 24.4.2014, 16X154566, 16X170605.

3. POHJAVESI TARKKAILU

3.1 Tarkkailupisteiden sijoittuminen

Pohjavesitarkkailun tavoitteena on saada tietoa pohjaveden korkeuden ja vedenlaadun muutoksista kaivostoiminnan aikana. Pohjavesitarkkailuun kuuluu tällä hetkellä kaivospiaarin alueella 24 kalliopohjavesiputkea ja kahdeksan maapohjavesiputkea sekä yksityiset talousvesikaivot, joista kuusi sijaitsee kaivospiaarin itäpuolella ja kaksi kaivoa kaivospiaarin länsipuolella. Keväällä 2019 alueelle asennettiin uusia kalliopohjavesiputkia. KL2-alueen itäpuolelle asennettiin putki P29 ja primäärikentän länsipuolelle kuusi uutta putkea, VA1-VA6.

Kaivospiaarin alueen pohjavesiputkien sijainti on esitetty kuvassa (Kuva 3-1) sekä liitteessä 1. Vuonna 2019 kartassa edelleen näkyvät putket FID27 ja P9 ovat jääneet maarakennustöiden alle.

Kuva 3-1 Pohjavesitarkkailun tarkkailuputkien sijainnit kaivospiaarin alueella.

Tässä raportissa esitetään tammi-huhtikuussa 2020 otettujen näytteiden tulokset tehdasalueen, primäärikentän, Kortelammen alueen ja sivukivialue KL2:n pohjavesiputkista.

3.2 Pohjavesien tarkkailuputket

Kaivosalueen tarkkailuputkista mitataan vedenpinnan korkeus neljä kertaa vuodessa ja tutkitaan pohjaveden laatu 1–4 kertaa vuodessa. Tarkkailuohjelman mukaiset näytteenottokierrokset sekä analyysit vesinäytteistä on esitetty oheisessa taulukossa tarkkailupisteittäin (Taulukko 3-1 ja Taulukko 3-2). Näytteistä tehtävät analyysit on esitetty taulukossa (Taulukko 3-3).

Velvoitetarkkailun lisäksi Terrafamen omassa käyttötarkkailussa seurataan joidenkin pohjavesiputkien vedenlaatua.

Taulukko 3-1 Kaivosalueen tarkkailuputket ja tarkkailuohjelma vuonna 2020

Paikka	Tyyppi	Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)		Näytteenotto + vesipinta				
		y	x	Maalis-huhti	Kesä	Elo-syys	Marras	
P1 (uusi)	kallio	7094444	549211	1+2	3	1+2	3	
P5	kallio	7094833	551740	1	vp	1+2	vp	
P6	kallio	7096783	551471	1+2	3	1+2	3	
P7 (uusi)	kallio	7093585	549489	1+2	3	1+2	3	
P8 (uusi)	kallio	7092223	550212	1	vp	1+2	vp	
P9 (uusi)	kallio	7092030	550394	putki tuhoutunut				
P11 (uusi)	kallio	7094001	554631	1+2	1+2	1+2	1+2	
Kipsi1	kallio	7095523	547786	1+2	vp	1+2	vp	
Kipsi2	kallio	7094737	548552	1+2	vp	1+2	vp	
Kipsi3	kallio	7092973	548209	1+2	vp	1+2	vp	
Korte1Kallio	kallio	7092154	547892	1+2	vp	1+2	vp	
Korte1Maa	maa	7092162	547892	1+2	vp	1+2	vp	
Korte2Maa	maa	7091828	548112	1+2	vp	1+2	vp	
Korte3Maa	maa	7091691	548241	1+2	vp	1+2	vp	
Korte3Kallio	kallio	7091696	548245	1+2	vp	1+2	vp	
P13	kallio	7096381	549806	vp	vp	1+2	vp	
P14	kallio	7096885	550647	1+2	vp	1+2	3	
P15	kallio	ei asennettu		vp	vp	1+2	vp	
P16	kallio	7092513	551552	1	vp	1+2	vp	
P17	kallio	7092752	554046	putki tuhoutunut				
P18	kallio	7095357	552257	1+2	vp	1+2	vp	
P19	kallio	7096092	552404					
P21		7096324	3554456	1+2	1+2	1+2	1+2	
P24		7095951	3555124	1+2	1+2	1+2	1+2	
P25		7096604	3555086	1+2	1+2	1+2	1+2	
P26		7097327	3554925	1+2	1+2	1+2	1+2	
P27		7097851	3554842	1+2	1+2	1+2	1+2	
P28		7098217	3554791	1+2	1+2	1+2	1+2	
P29		7096560	3555337	1+2	1+2	1+2	1+2	
F1 D0	kallio	7095422	547648			4		
F1 D3	kallio	7093915	548124	putki tuhoutunut				
F1 D5	kallio	7091552	548297	1+2	vp	1+2	vp	
F1 D27	kallio	7094189	548490	putki tuhoutunut				
F1 D28	kallio	7092848	548887	1	vp	1+2	vp	
R0	maa	7095237	547439	vp	vp	1+2	vp	
R3	maa	7094120	548540	1	vp	1+2	vp	
R5	maa	7092841	548776	vp	vp	1+2	vp	
TF1 putki	maa	7094273	549624	1+2	1+2	1+2	1+2	
TF2 putki	maa	7092773	550418	1+2	1+2	1+2	1+2	
RP1*	maa	7118735	550696			5		
RP2*	maa	7118649	550156			5		
101*	maa	7118883	549910			vp		

1,2,3,4 = analyysit, vesipinnan korkeus

vp = vesipinnan korkeus

*vp kuukausittain

Taulukko 3-2 Velvoitetarkkailun ulkopuolistiset pohjavesiputket

Paikka	Tyyppi	Koordinaatit		Näytteenotto + vesipinta			
		ETRS N	ETRS E	Maalis-huhti	Kesä	Elo-syys	Marras
VA1	kallio	7096750	3549237	6	6	6	6
VA2	kallio	7096464	3549366	6	6	6	6
VA3	kallio	7096137	3549357	6	6	6	6
VA4	kallio	7095608	3549389	6	6	6	6
VA5	kallio	7095383	3549709	6	6	6	6
VA6	kallio	7095302	3550080	6	6	6	6

Taulukko 3-3 Vesinäytteistä tehtävät analyysit

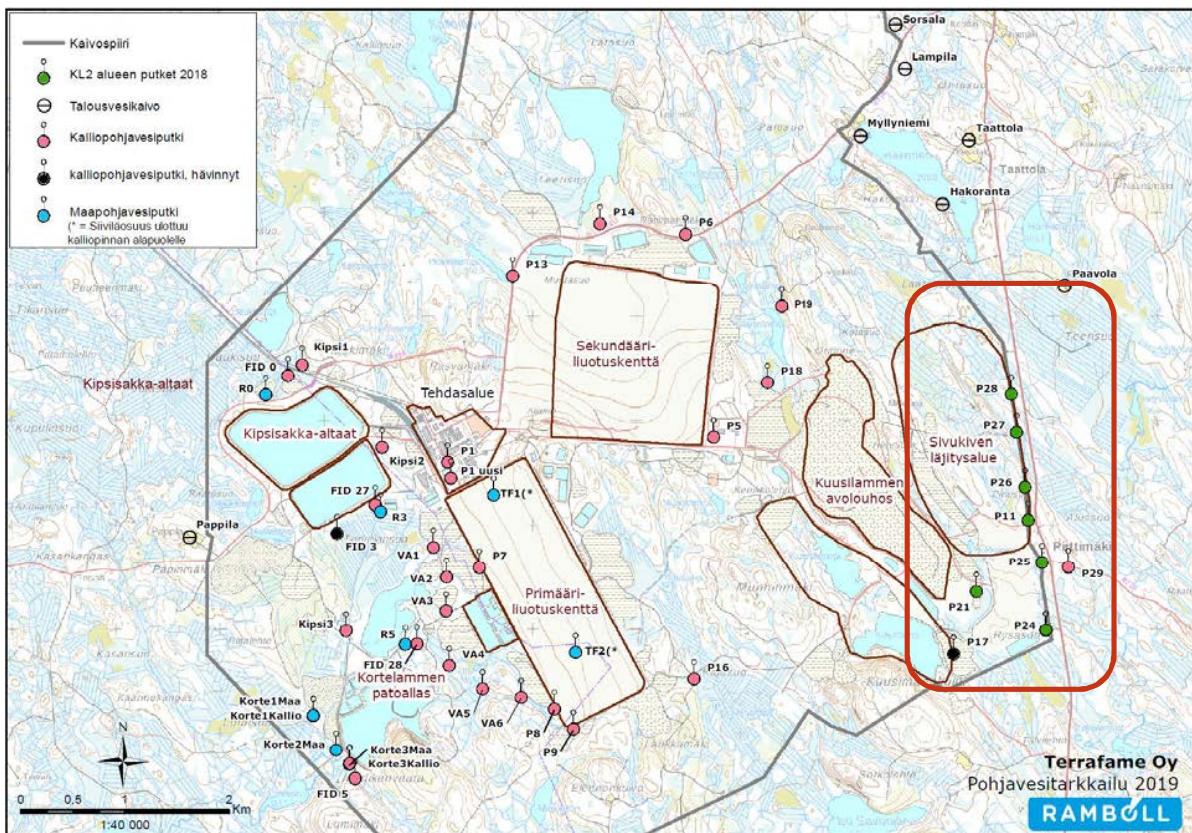
Analyysit 1	Analyysit 2	Analyysit 3	Analyysit 4	Analyysit 5	Analyysit 6
lämpötila	COD _{Mn}	magnesium (Mg)	pH	nikkelii (Ni)	lämpötila
haju	kokonaistyppi (N)	arseeni (As)	sähköjohtavuus	mangaani (Mn)	kloridi (Cl)
happipitoisuus	ammonium (NH ₄)	alumiini (Al)	sulfaatti (SO ₄)	ulkonäkö	fluoridi (F)
hapan kyllästysaste	nitraatti (NO ₃)	kadmium (Cd)	ammonium (NH ₄)	haju	sulfaatti (SO ₄)
pH	nitraatti (NO ₃)	mangaani (Mn)	nitraatti (NO ₃)	sameus	nitraatti (NO ₃)
alkaliteetti	kokonaisosfori (P)	koboltti (Co)		pH	ammonium (NH ₄)
sähköjohtavuus	fluoridi (F)	kupari (Cu)		väriluku	mangaani (Mn)
sameus	kloridi (Cl)	nikkeli (Ni)		sähköjohtavuus	rauta (Fe)
väri	natrium (Na)	rauta (Fe)		alkaliniteetti	nikkeli (Ni)
kokonaiskovuus	kalium (K)	sinkki (Zn)		happipitoisuus	happipitoisuus
redox -potentiaali	kalsium (Ca)	uraani (U)		KMnO ₄ -luku	KMnO ₄ -luku
sulfaatti (SO ₄)				COD _{Mn}	COD _{Mn}
					kokonaiskovuus

Pohjavesipuktista otettujen tarkkailunäytteiden analyysitulokset vuosilta 2014 alkaen vuoden 2020 huhtikuuhun saakka on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 2.

4. HAVAIINTOPUTKIEN TARKKAI LUTULOKSET Q1/2020

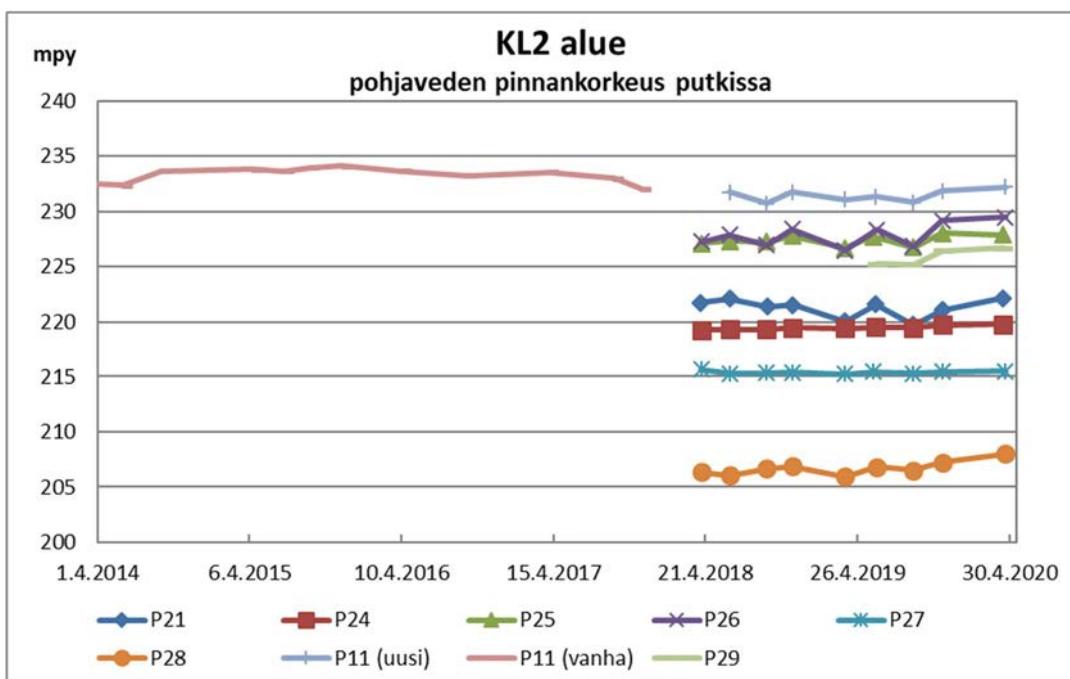
4.1 Sivukivialue KL2

Avolouhoksen itäpuolelle rakennetun sivukivialueen itäreunalle on asennettu 6 uutta pohjavesiputkea vuonna 2018. Lisäksi putki P11 on korvattu uudella putkella P11 (uusi), joka on hieman edellistä idempänä vanhan putken jäädessä sivukiven läjitysalueelle. Sivukivialueen itäreunalle on asennettu viisi uutta putkea, P24-P28, sekä yksi putki, P21, sivukivialueen länsipuolelle, geotuubikentien eteläpuolelle läheisyyteen. Kuvassa (Kuva 3-1) sivukivialue ja sen pohjaveden tarkkailuputket on rajattu kuvaan punaisella. Putki P17 on jäänyt pintamaiden läjitysalueen alle. Keväällä 2019 sivukivialueen itäpuolelle asennettiin yksi uusi pohjavesiputki P29, joka otettiin osaksi tarkkailua kesäkuussa 2019.

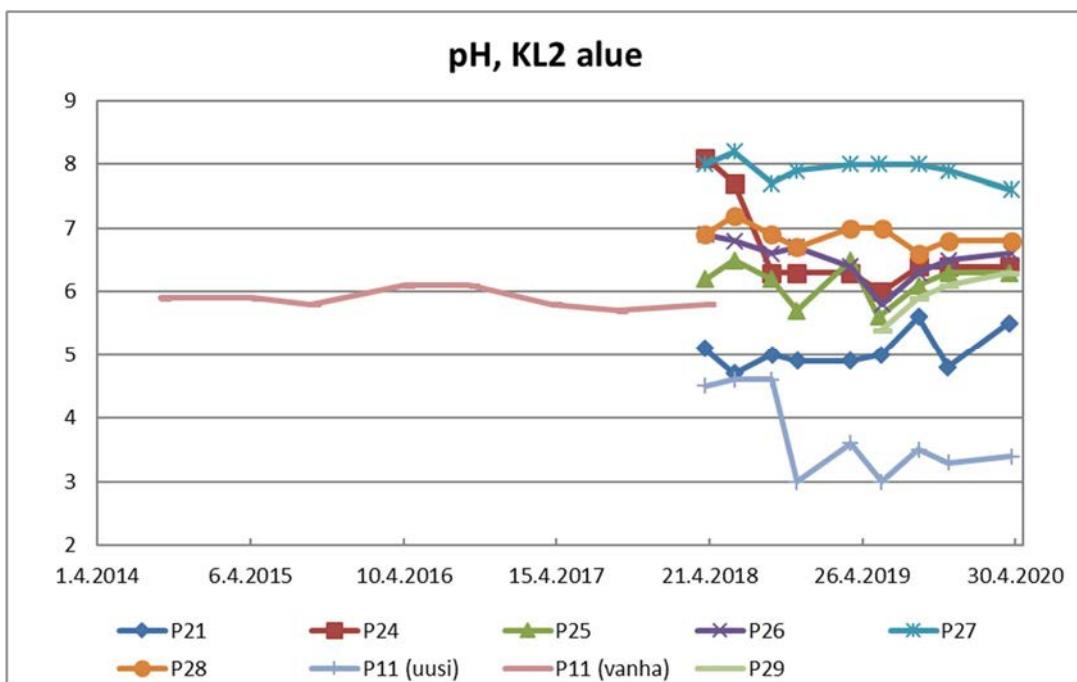
Kuva 4-1 Pohjavesitarkkailun tarkkailuputkien sijainnit kaivospiiriin alueella, KL2-alue rajattu punaisella.

Sivukivialueelta otettiin pohjavesinäytteet 15.-16.4. ja 21.4.2020. Näytteet saatettiin kaikista KL2-alueen putkista ja samalla mitattiin pohjaveden pinnankorkeus. Pinnankorkeudet on esitetty kuvassa (Kuva 4-2). Huhtikuussa pohjaveden pinnankorkeus oli edelliseen mittauskertaan nähden osalla putkista (P21, P28) hieman noussut. Muulta osin pinnankorkeudet olivat pysyneet vastaavalla tasolla kuin aiemmin.

Kuva 4-2 Sivukivialue KL2:n pohjaveden vedenpinnan korkeus pohjavesiputkissa.

Sivukivialueella pH vaihtelee happamasta emäksiseen (Kuva 4-3). Huhtikuussa alhaisin pH oli putkessa P11 (uusi). Korkein pH-arvo on putkessa P27. pH-arvot olivat huhtikuussa pääosin hieman korkeammat edellisiin tarkkailukierroksiin verrattuna, lukuun ottamatta putkea P27, jossa pH oli huhtikuussa hieman aiempaa alhaisempi. Putken P21 pH:ssa on vuodesta 2019 alkaen ollut muita putkia enemmän vaihtelua tarkkailukierrosten välillä.

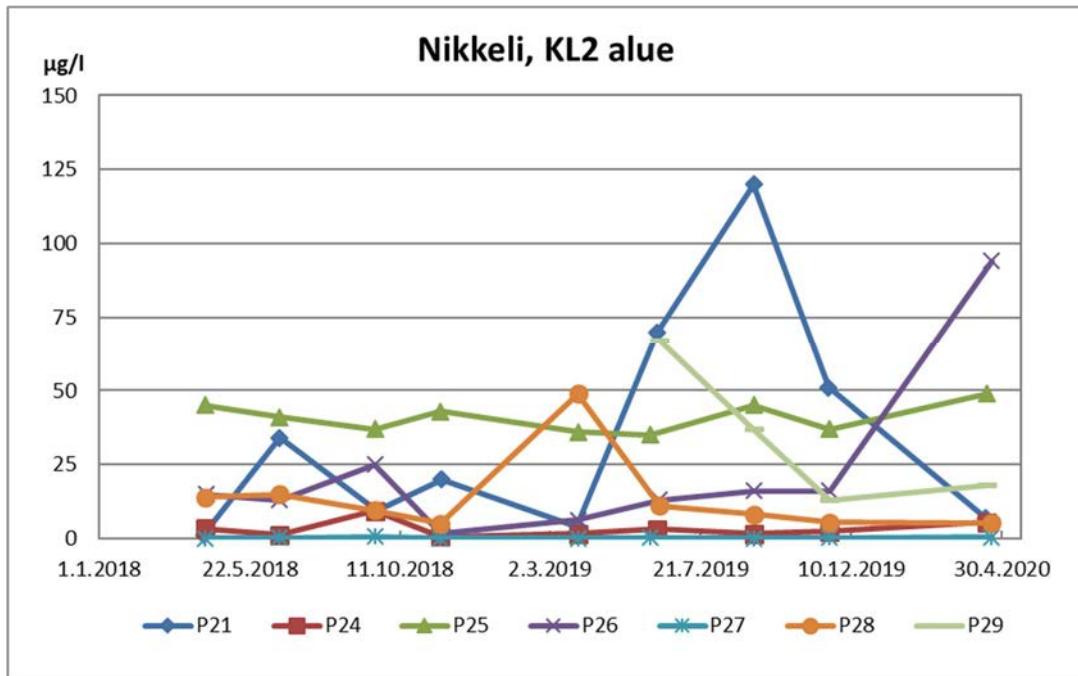

Kuva 4-3 Sivukivialue KL2:n pohjavesien pH.

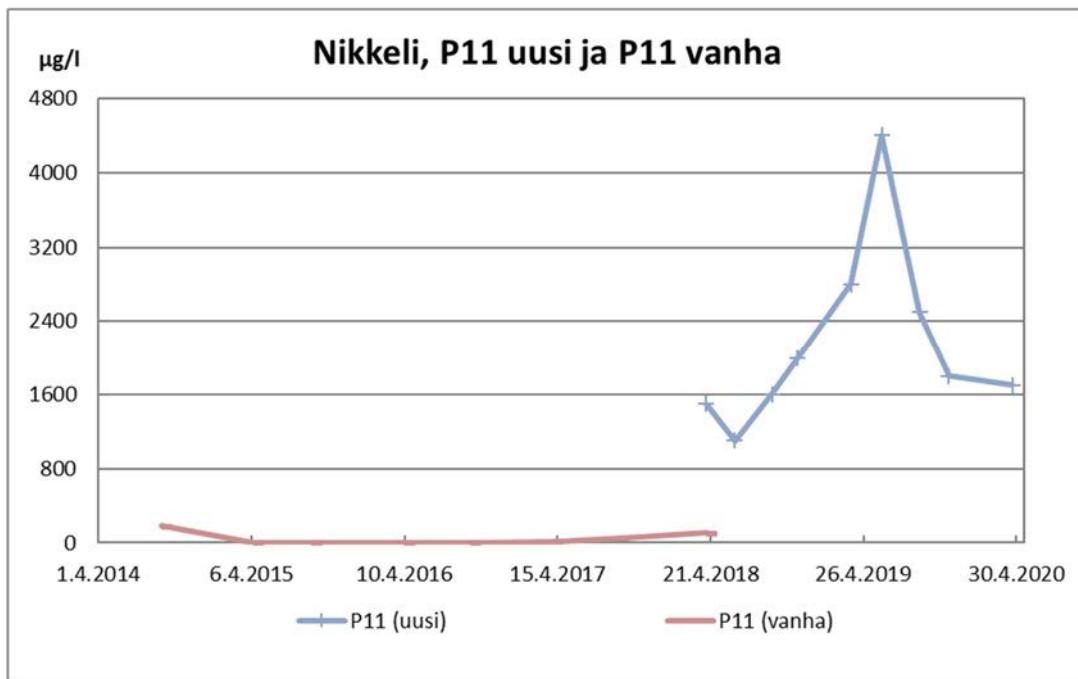
Nikkeli坑度在 KL2 地区的土壤深度测量从 2014 年 4 月到 2020 年 4 月。Y 轴是 'mpy' (毫米)，X 轴是日期：1.4.2014, 6.4.2015, 10.4.2016, 15.4.2017, 21.4.2018, 26.4.2019, 30.4.2020。多个系列：P21 (蓝色菱形)，P24 (红色方块)，P25 (绿色三角形)，P26 (紫色交叉)，P27 (青色星号)，P28 (橙色圆圈)，P11 (新) (浅蓝色加号) 和 P11 (旧) (棕色线)。大多数系列显示随着时间的推移略有上升。

nikkelipitoisuus on pysynyt tasaisena viime kuukausien aikana. Putkessa P26 todettiin huhtikuussa 2020 aiempaa huomattavasti korkeampi nikkeli pitoisuus, 94 µg/l. Putken P21 nikkeli pitoisuus nousi vuonna 2019 tasolle 120 µg/l, mutta pitoisuus on laskenut jyrkästi ja oli huhtikuun 2020 tasolle 7,1 µg/l. Uudessa putkessa P29 nikkeli pitoisuus on pysynyt lähes joulukuun tasolla.

Putkessa P11 (uusi) nikkeli pitoisuus oli huhtikuussa 1 700 µg/l, joka on korkein nikkeli pitoisuus KL2-alueella. Nikkelipitoisuus on laskenut vuoden 2019 korkeammista pitoisuksista (Kuva 4-5).

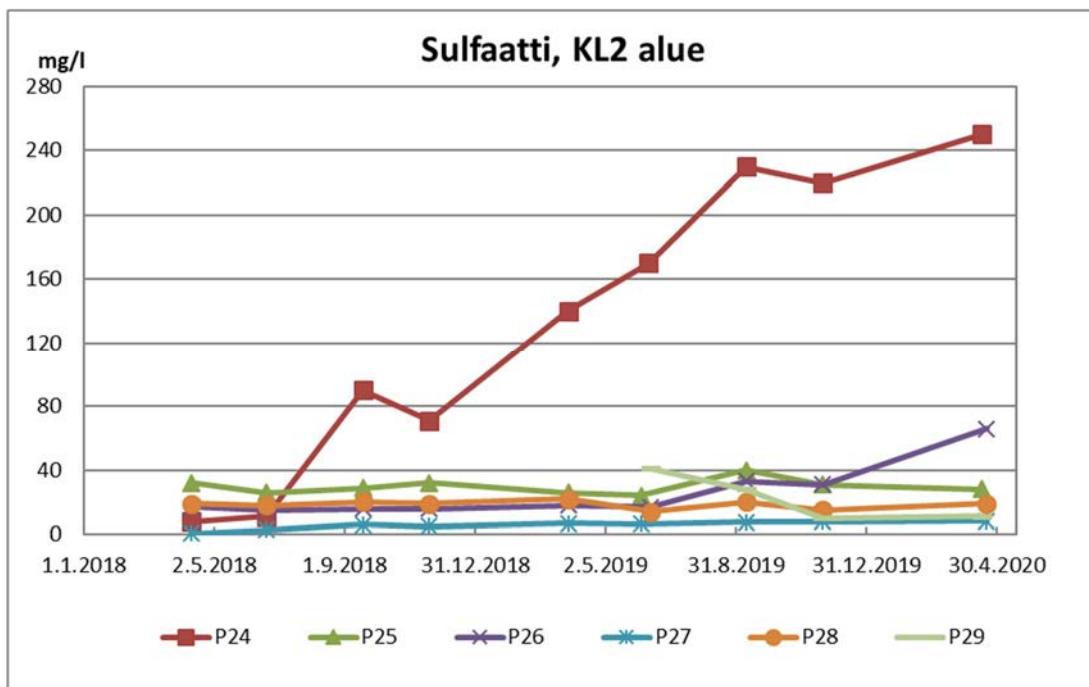
Kuva 4-4 Sivukivialue KL2:n pohjavesien nikkeli pitoisuus.

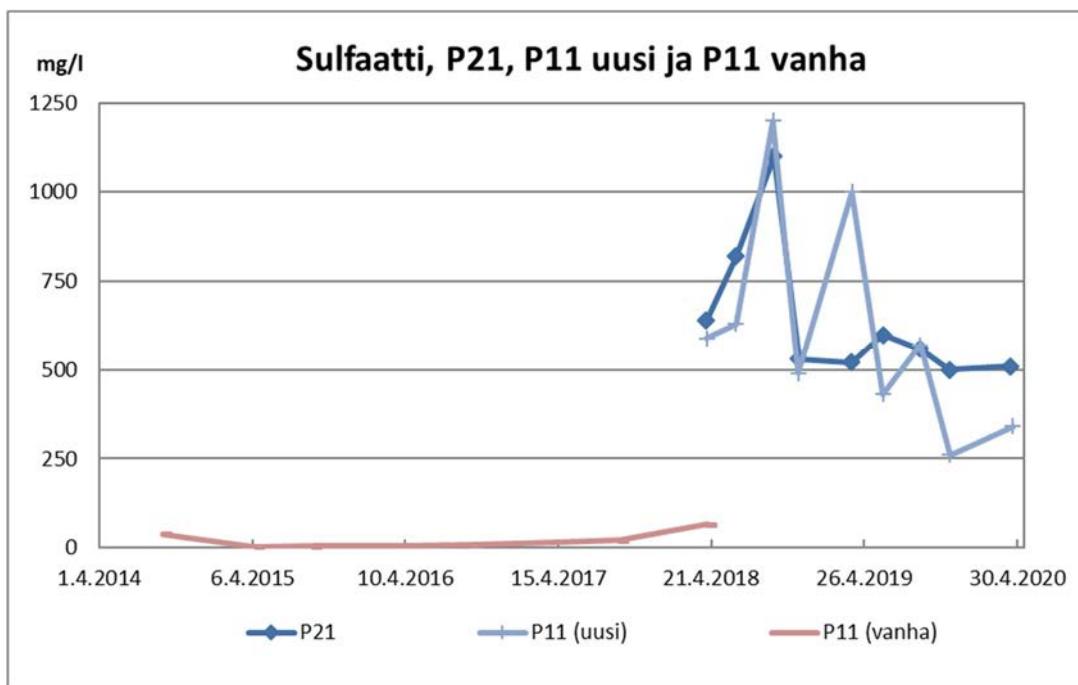
Kuva 4-5 Nikkelipitoisuus sivukivialue KL2:n pohjavesiputkessa P11.

Sivukivialueen pohjavesien sulfaattipitoisuudet ovat pysyneet suhteellisen tasaisena putkissa P25, P27, P28 ja P29 (Kuva 4-6) Putkessa P24 sulfaattipitoisuus on kohonnut vuoden 2018 loppupuoliskolla, lukuun ottamatta pieniä laskua marraskuussa 2019, ollen huhtikuussa 2020 250 µg/l. Myös putken P26 sulfaattipitoisuus on noussut edellisiin mittauksiin verrattuna. Putkien P25-P29 pitoisuudet ovat välillä 8,4...66 mg/l.

Putkissa P11 (uusi) ja P21 sulfaattipitoisuudet ovat korkeimmat (Kuva 4-7). Putkessa P21 sulfaattipitoisuus oli huhtikuussa 510 µg/l ja P11 putkessa 340 µg/l. Kaikki mittaustulokset huhtikuuhun 2020 saakka on esitetty liitteessä 2.

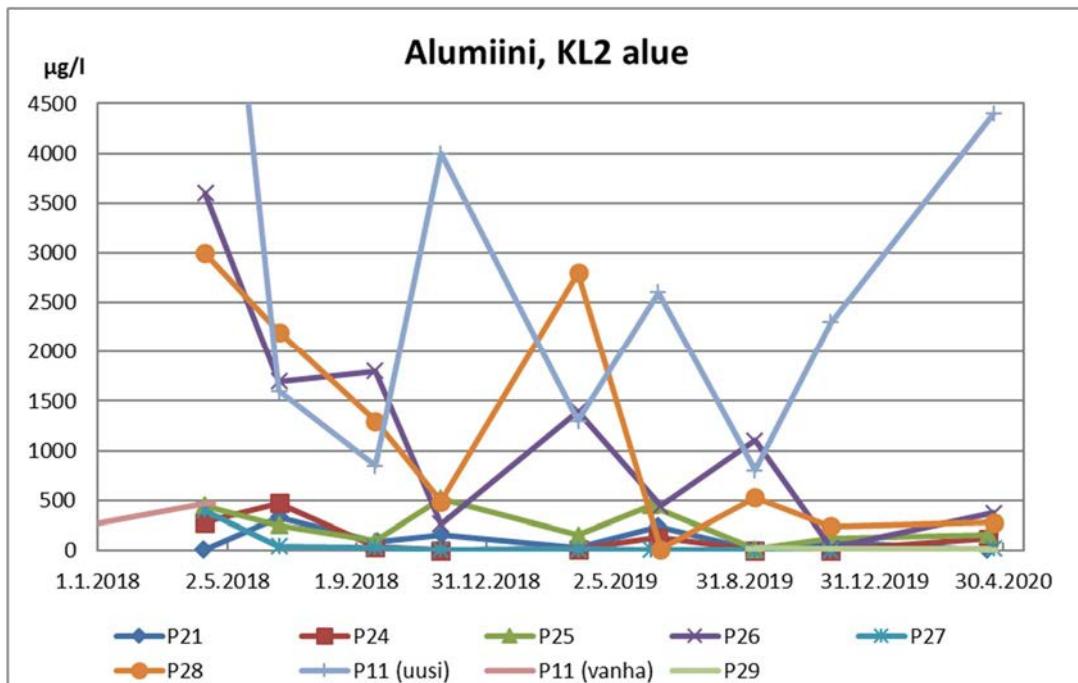
Kuva 4-6 Sivukivialue KL2:n sulfaattipitoisuus pohjavesissä.

Kuva 4-7 Sivukivialue KL2:n sulfaattipitoisuus pohjavesiputkissa P11 ja P21.

Putkessa P11 (uusi) uraanipitoisuus huhtikuussa oli 4,8 µg/l. Muissa KL2-alueen pohjavesissä uraanipitoisuudet vaihtelivat välillä <0,1...0,14 µg/l.

Alumiinipitoisuus KL2-alueen putkessa P11 (uusi) on jälleen noussut ja oli huhtikuussa 4 400 µg/l (Kuva 4-8). Muissa putkissa muutokset ovat olleet vähäisempia edellisiin näytteenottokertoihin verrattuna ja putkissa P21-P29 alumiinipitoisuudet vaihtelivat välillä 15...370 µg/l.

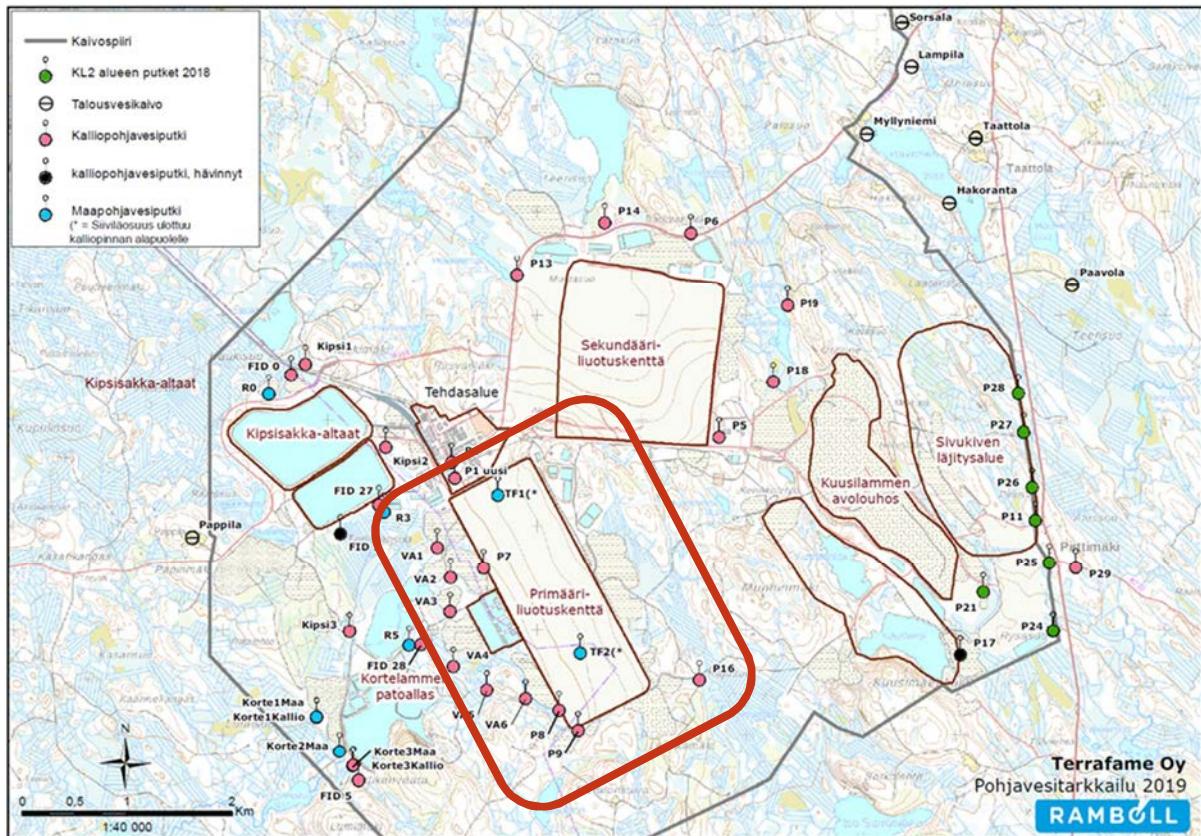

Kuva 4-8 Sivukivialue KL2:n alumiinipitoisuus pohjavesissä.

4.2 Tehdasalue ja primäärikenttä

Kaivostoiminnan vaikutukset pohjaveden laatuun ovat selkeimmin havaittavissa primääriiliotuskentällä sekä primääriiliotuskentän länsipuolella. Primäärikentän länsipuolelle asennettiin keväällä 2019 kuusi uutta pohjavesiputkea, VA1-VA6. Alueen tarkkailussa olevat pohjavesiputket on rajattu karttaan (Kuva 4-9) punaisella. Putki P9 on jäänyt primäärikentän laajennuksen työmaan alle.

Tehdasalueella sijaitsee tarkkailupiste P1 (uusi). Tehdasalueen eteläpuolella on primääriiliotusalue, jonka keskikaistalla sijaitsevat vuonna 2017 asennetut maapohjavesiputket TF1 ja TF2, joiden siiviläosat ulottuvat myös kallion pinnan alapuolelle. TF-putkien kokonaispituudet ovat vain noin 9 metriä, jojen putkissa oleva vesi kuvailee primääriiliotusalueen alapuolella olevan veden laatuua, eikä virtaa vettä varsinaisesti. Lisäksi näiden putkien viereen on asennettu vuonna 2018 uudet siiviläputkikaivot TF1 kaivo ja TF2 kaivo. Kaivot asennettiin osana pohjavesivaikutusten tarkempaan seurantaan liittyvää projektia. Kaivoista otettiin näytteitä vuonna 2018 joilla varmistettiin niiden vastaavuus putkien kanssa, mutta ne eivät ole osa velvoitetarkkailua. Primääriiliotusalueen ympäristössä sijaitsevat tarkkailupisteet P7, P8 ja P16.

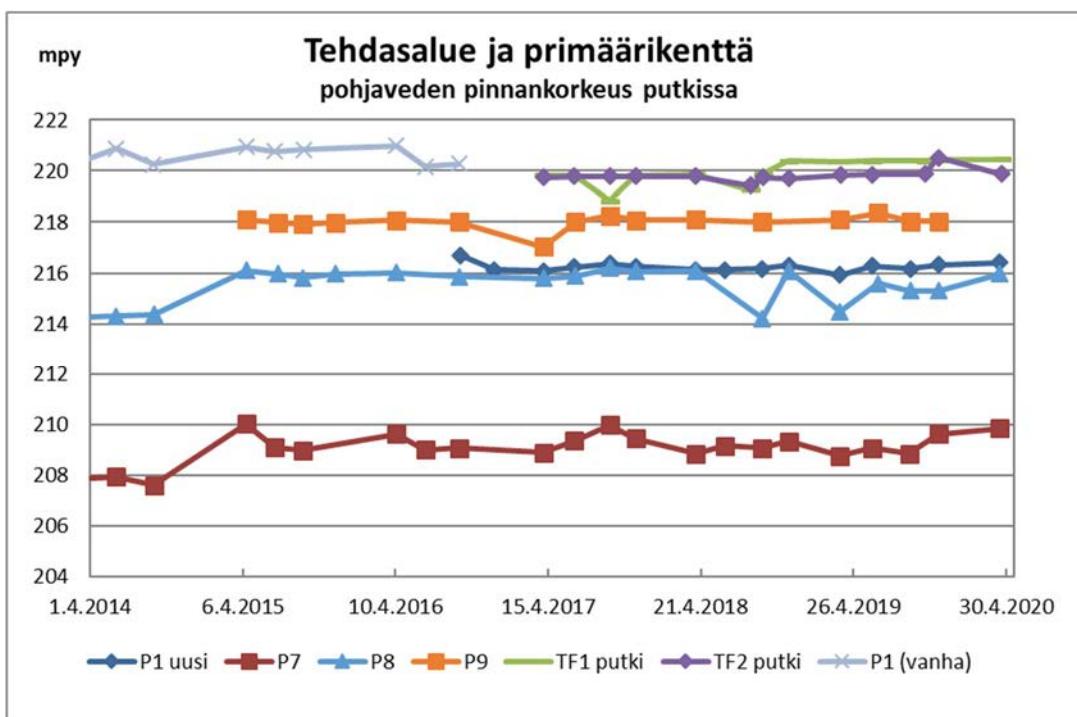

Kuva 4-9 Pohjavesitarkkailun tarkkailuputkien sijainnit kaivospiiriin alueella, tehdasalueen ja primäärikentän alueen pohjavesiputket rajattu punaisella.

Terrafame oli havainnut kohonneita metallipitoisuksia primääri- liutuskentän läheisyydessä olevissa pohjaveden seuranta- ja suojarumppauspisteissä, minkä vuoksi primääri- liutusalueella käynnistettiin talven 2018-2019 aikana tarkempia teknisiä tutkimuksia. Tarkemmissa tutkimuksissa primäärikentän lohkolla 2 havaittiin tiivisrakenteen vaurioita. Vaurioita havaittiin muovikalvossa ja sen yläpuolisessa suojarakenteessa, mutta ei bentoniittimatossa kalvon alapuolella. Vaurion johdosta primäärikentän ympäristössä tehtäviä suojarumppauksia on tehostettu entisestään kontaminaation leviämisen ehkäisemiseksi ja korjaavat toimenpiteet on aloitettu. Alueelle on myös asennettu lisää pohjavesiputkia, putket VA1-VA6, mahdollisen vaikutuksen havaitsemiseksi.

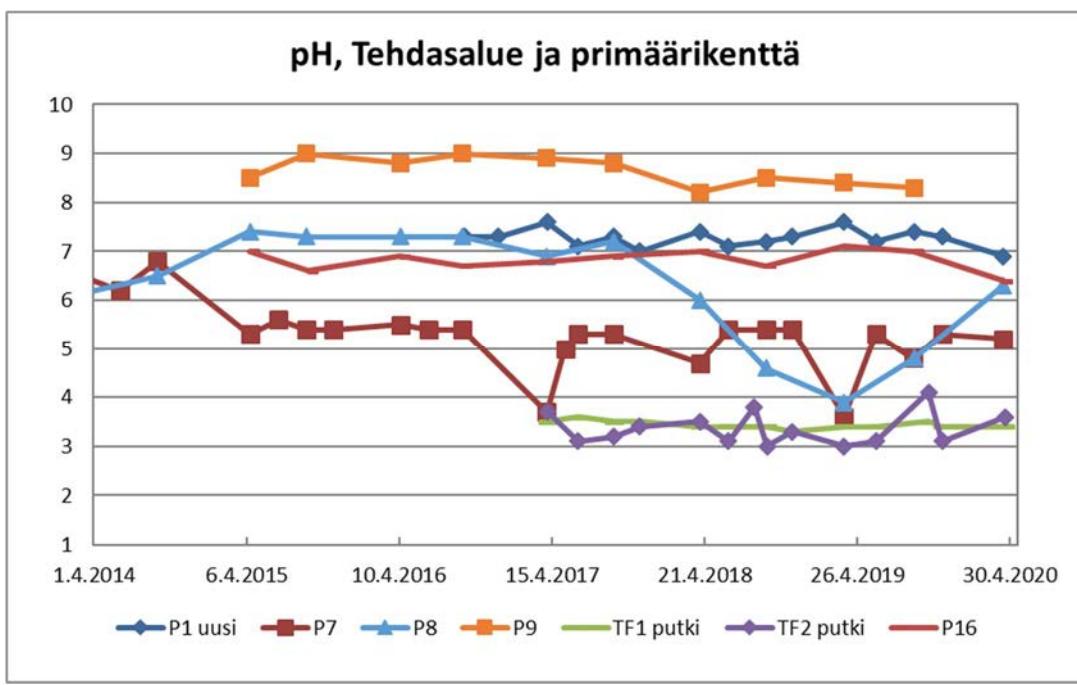
Tehdasalueelta otettiin pohjavesinäytteet 15.4.2020 ja 20.4.2020 ja samalla mitattiin pohjaveden pinnankorkeus. Putkista VA1-VA6 otettiin näytteet 21.4.2020. Näytteet saatati kaikista putkista, lukuun ottamatta putkea VA1, joka oli kuiva tai tukossa. Putkesta VA1 on saatu näytteet ainoastaan ensimmäisellä näytteenottokerralla kesäkuussa 2019.

Pinnankorkeudet on esitetty kuvassa (Kuva 4-10). Pohjaveden pinnankorkeudessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia edellisiin mittauksiin verrattuna. Myös pohjavesiputkessa P16 vedenpinnan taso on pysynyt tasaisesti välillä 251... 251,5 mpy.

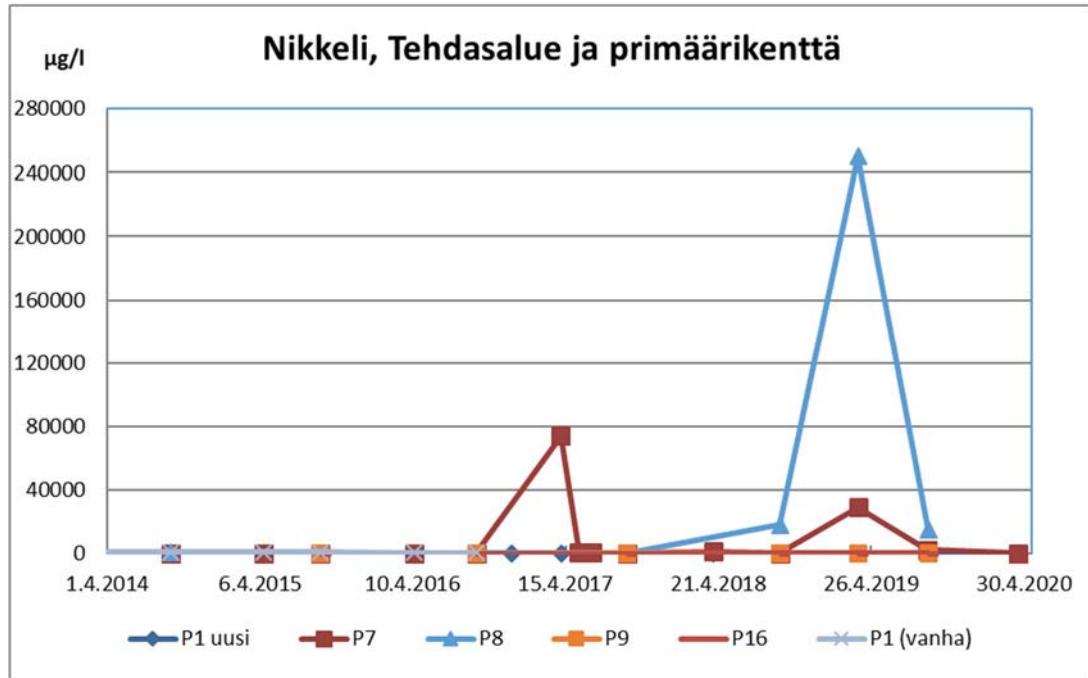
Kuva 4-10 Tehdasalueen ja primäärikentän alueen pohjaveden vedenpinnan korkeus pohjavesiputkissa.

Tehdasalueen ja primäärikentän pH-arvoja on esitetty kuvassa (Kuva 4-11). Primäärikuivatusten putkissa TF1 ja TF2 pohjavesi on hapanta ja pH on ollut 3...4,1 vuosina 2017-2020. Primäärikuivatusten länsireunalla sijaitsevista tarkkailuputkesta P7 ja P8 otettujen näytteiden pH oli syyskuussa 4,9, huhtikuussa P8 oli noussut tasoon 6,3. P7 pH oli huhtikuussa 5,2. Primäärikentän itäpuolella, pohjaveden virtaussuunnassa yläpuolella tarkkailupisteessä P16 pH on laskenut hieman ja oli huhtikuussa 6,4.

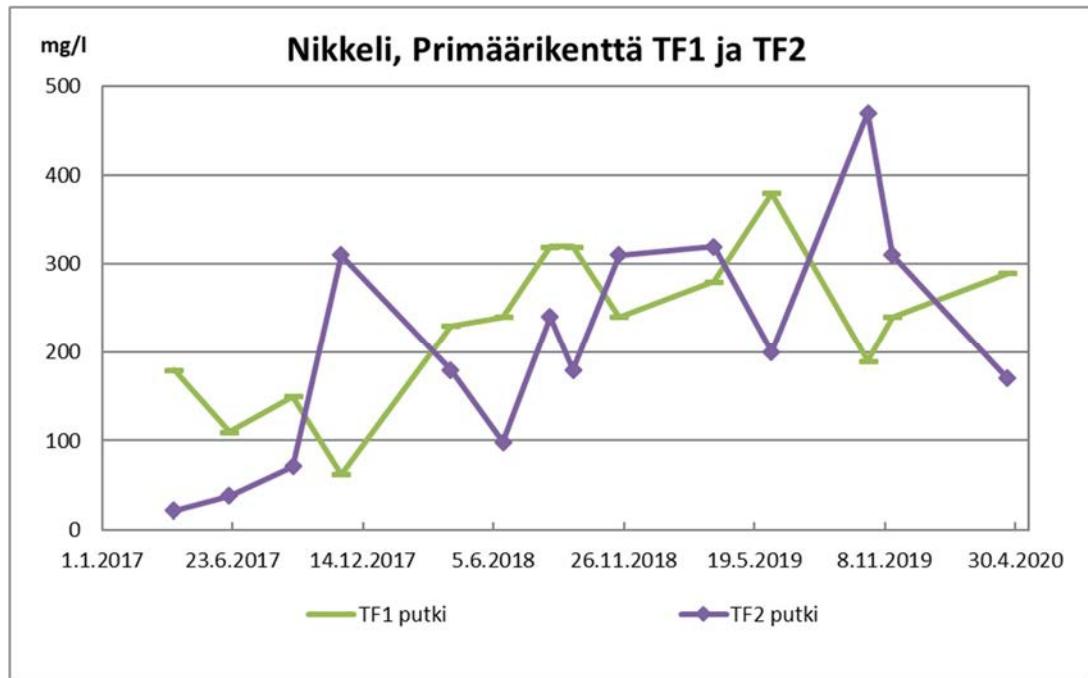

Kuva 4-11 Tehdasalueen ja primäärikentän pohjavesien pH-arvot.

Tehdasalueen ja primäärikentän alueen pohjavesiputkien nikkelipitoisuudet on esitetty kuvassa (Kuva 4-12). Kaikista tehdas- ja primäärialueen pohjavesiputkista ei analysoida nikkeliä kaikilla näytteenottokerroilla. Vuonna 2019 putkissa P7 ja P8 havaittiin kohonneita nikkelipitoisuksia, mutta pitoisuudet ovat laskeneet huomattavasti. Putkessa P7 nikkelipitoisuus huhtikuussa oli 110 µg/l. P1 (uusi) nikkelipitoisuus oli 4,6 µg/l. TF-putkien nikkelipitoisuudet on esitetty kuvassa (Kuva 4-13).

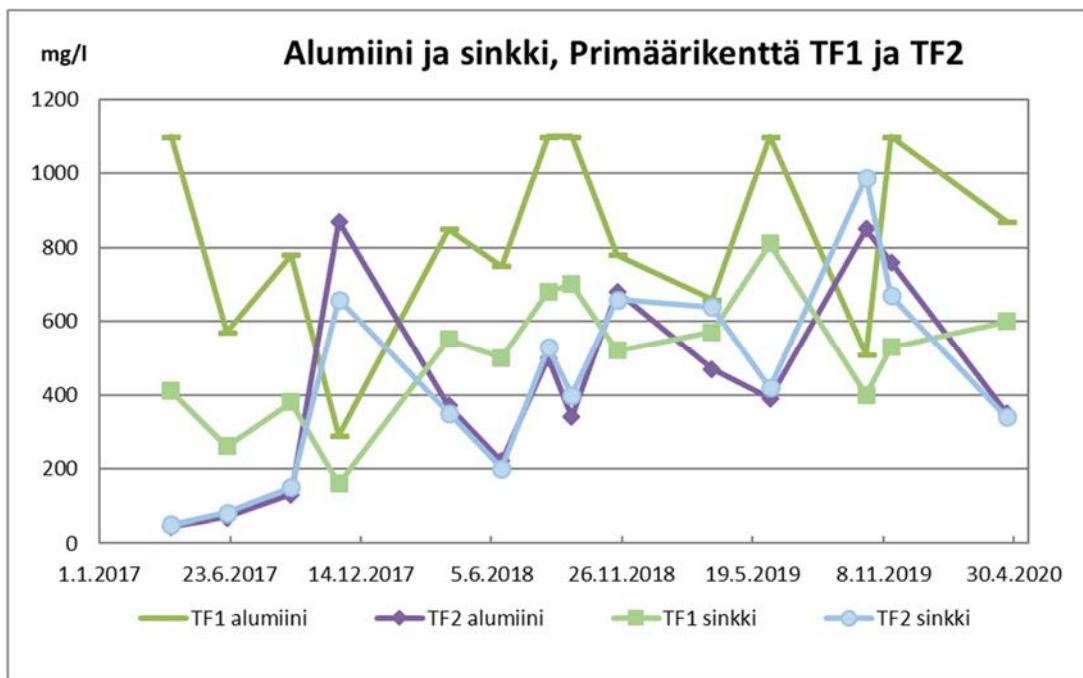

Kuva 4-12 Nikkelipitoisuudet tehdasalueen ja primäärikentän pohjaveden tarkkailupisteissä.

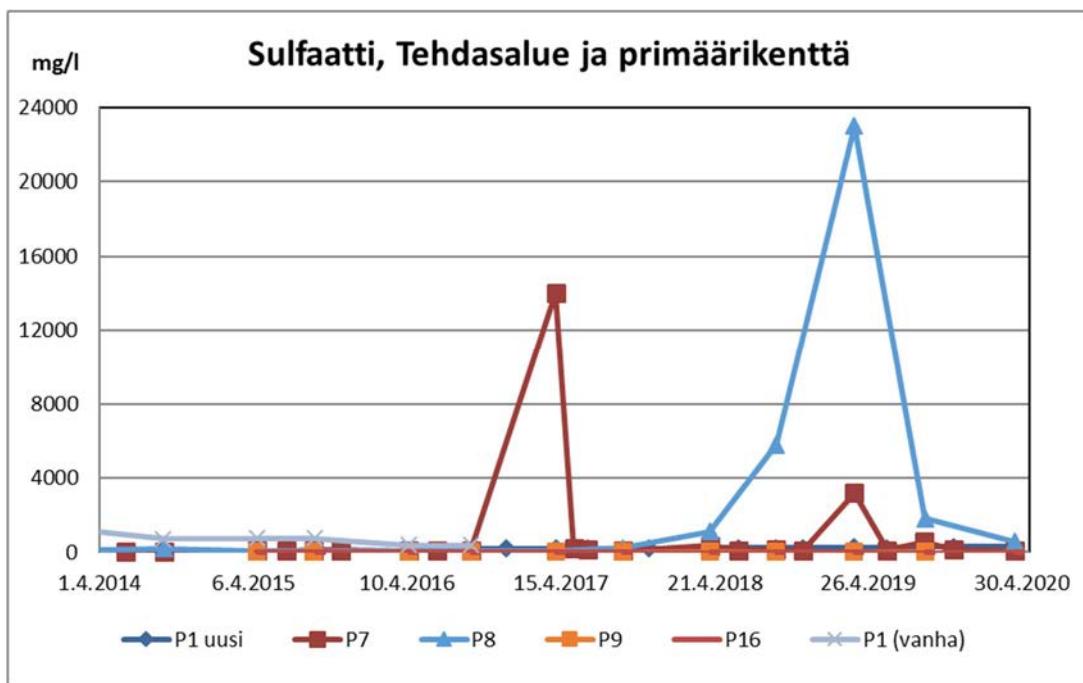
Kuva 4-13 Nikkelipitoisuudet tarkkailupisteissä TF1 ja TF2.

Primäärikentän keskikaistan putkissa TF1 ja TF2 nikkelin ja muiden metallien pitoisuudet ovat selvästi primäärikentän ympärillä olevien tarkkailuputkien pitoisuustasoa korkeammat. Pitoisuudet ovat vaihdelleet pääosin välillä 200...1 100 mg/l. Huhtikuussa putkessa TF2 myös alumiini- ja sinkkipitoisuudet ovat alhaisemmat edelliseen näytteenottokertaan verrattuna (Kuva 4-14)

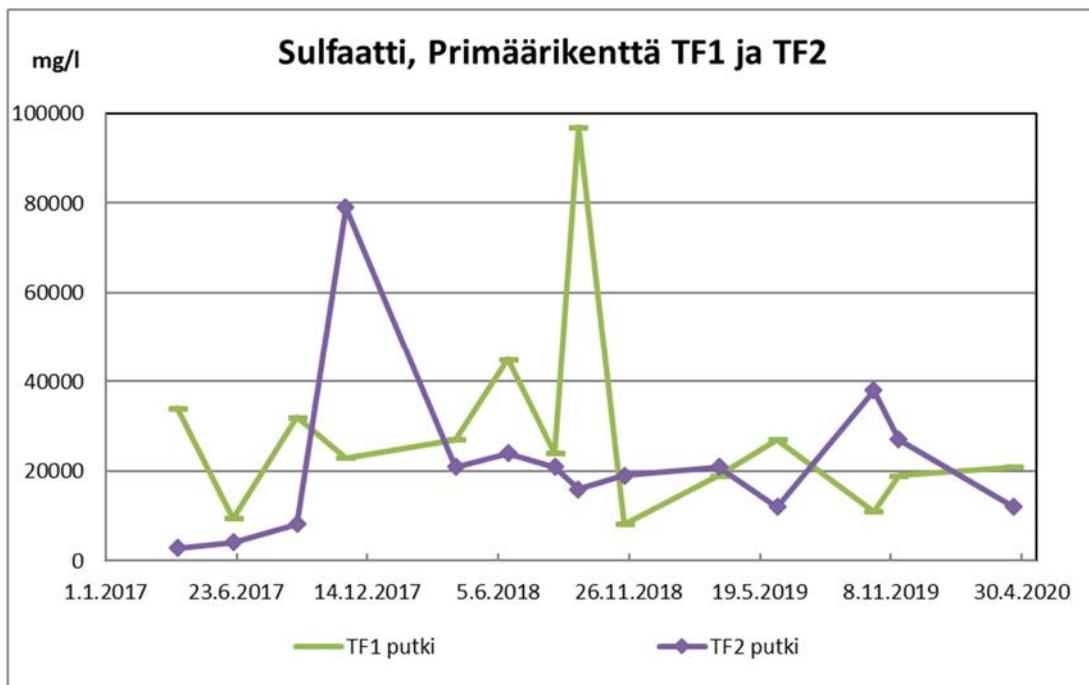
Kuva 4-14 Alumiini- ja sinkkipitoisuudet primäärikentän keskikaistan putkissa TF1 ja TF2

Tehdasalueen ja primäärikentän alueen pohjavesien sulfaattipitoisuksia on esitetty kuvassa (Kuva 4-15). Putkien P7 ja P8 sulfaattipitoisuudet ovat laskeneet vuoden 2019 tasosta, huhtikuussa P7 sulfaattipitoisuus oli 81 mg/l ja P8 pitoisuus 560 mg/l. Putkessa P1 (uusi) sulfaattipitoisuus on 290 mg/l.

Kuva 4-15 Sulfaattipitoisuus tehdasalueen ja primäärikentän alueen pohjavesissä.

TF-putkien sulfaattipitoisuksia on esitetty kuvassa (Kuva 4-16). TF1 sulfaattipitoisuus on hieman noussut ja putken TF2 pitoisuus laskenut marraskuusta.

Kuva 4-16 Sulfaattipitoisuus primäärikentän keskikaistan putkissa TF1 ja TF2.

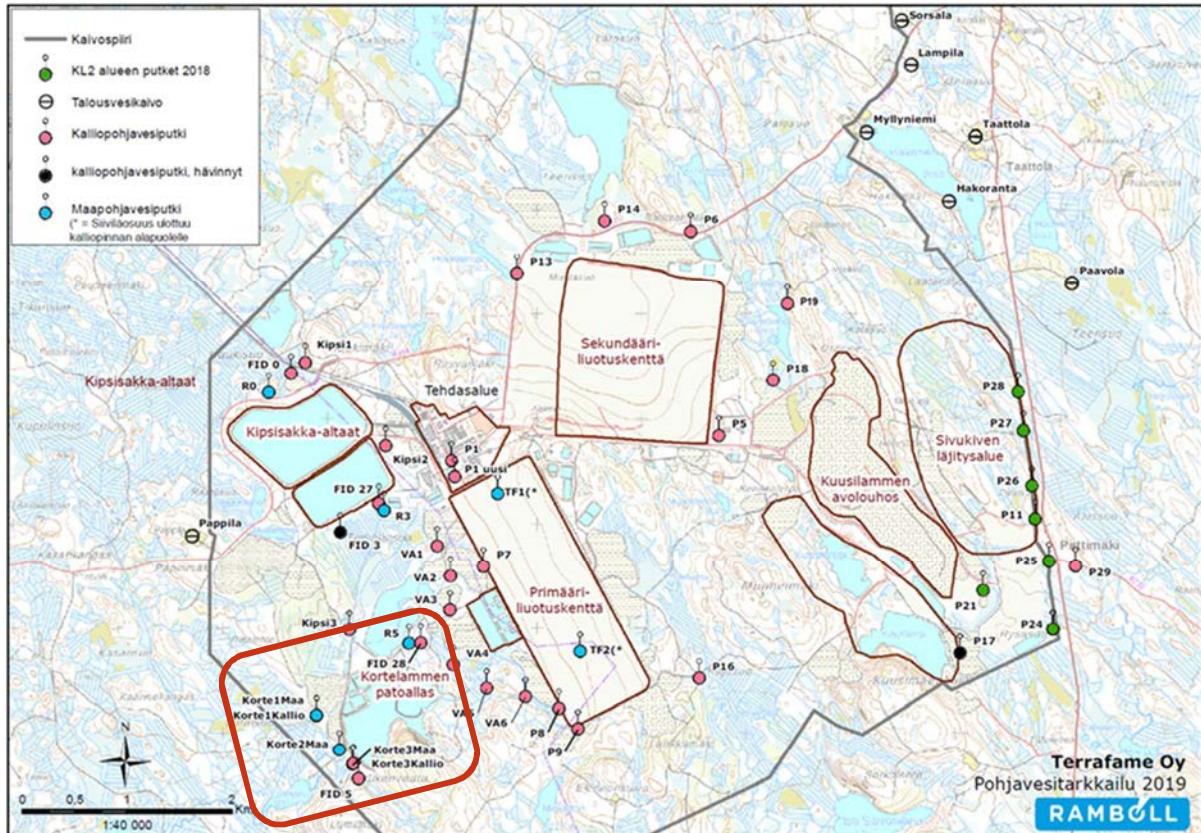
Huhtikuun TF1 näytteessä happipitoisuus oli laskenut tasolle 0,5 mg/l, kun syksyllä happipitoisuus oli 2,7... 4,8 mg/l. Kemiallinen hapenkulutus (COD_{Mn}) on vaihdellut vuoden aikana välillä 2,4... 300 mg/l ja oli huhtikuussa 49 mg/l. Happipitoisuuden muutos on näkynyt myös raudan pitoisuudessa, rautapitoisuus on vaihdellut vuoden aikana välillä 28 000... 2 300 000 $\mu g/l$, huhtikuussa rautapitoisuus oli 300 000 $\mu g/l$. Putkessa TF2 happipitoisuus on laskenut ensimmäistä kertaa alle määritysrajan ollen huhtikuussa <0,5 mg/l. Vuoden aikana pitoisuus on vaihdellut välillä 2... 7 mg/l ja kemiallinen hapenkulutus (COD_{Mn}) välillä 3,5... 540 mg/l. Rautapitoisuus vuoden aikana on ollut 470 000... 3 100 000 $\mu g/l$.

Kaikki analyysitulokset huhtikuuhun 2020 saakka on esitetty liitteessä 2.

Terrafame seuraa primäärin keskikaistan pohjaveden pitoisuksia myös omilla mittauksilla. Terrafamen omat näytteet analysoidaan Terrafamen omassa akkreditoimattomassa laboratoriossa, joten tuloksia voidaan pitää suuntaa antavina. Taulukossa (Taulukko 4-1) on koottuna TF1 ja TF2 - putkista otettujen Terrafamen näytteiden tuloksia keskeisiltä osin.

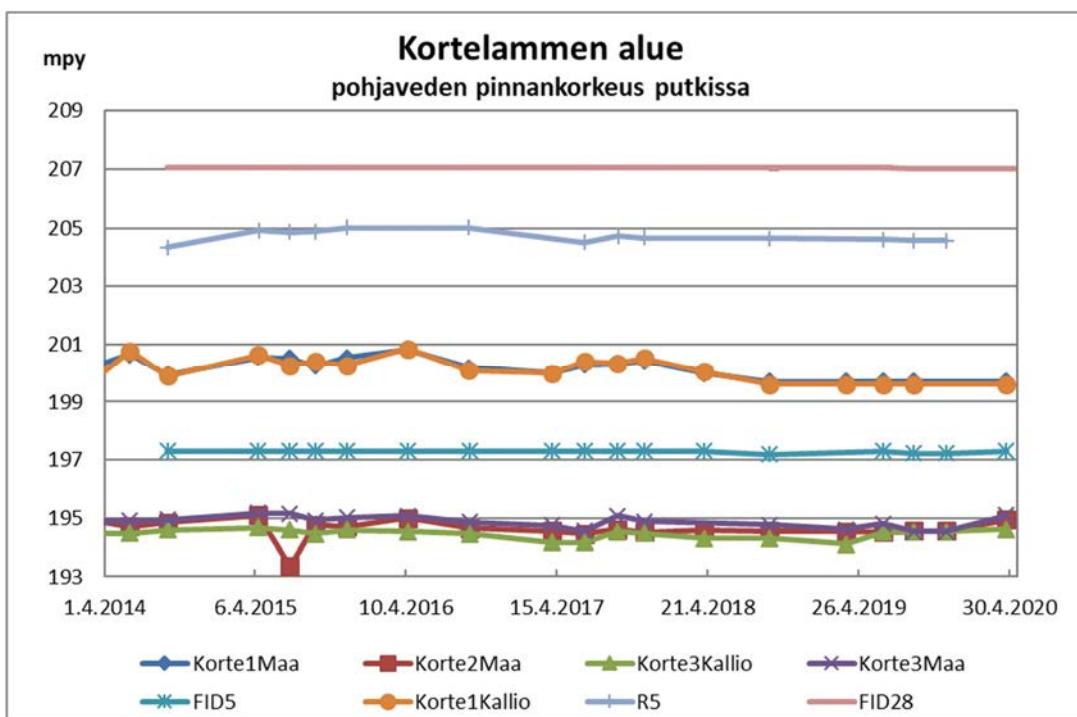
4.3 Kortelammen alue

Kortelammen patoaltaan ympäristön pohjavesiputket on rajattu karttaan punaisella (Kuva 4-17). Kortelammen alueen pohjavesiputket ovat Korte1Maa, Korte1Kallio, Korte2Maa, Korte3Maa, Korte3Kallio, FID5, sekä Kortelammen pohjoispuolella, lähellä primäärikenttää sijaitsevat R5 ja FID28.

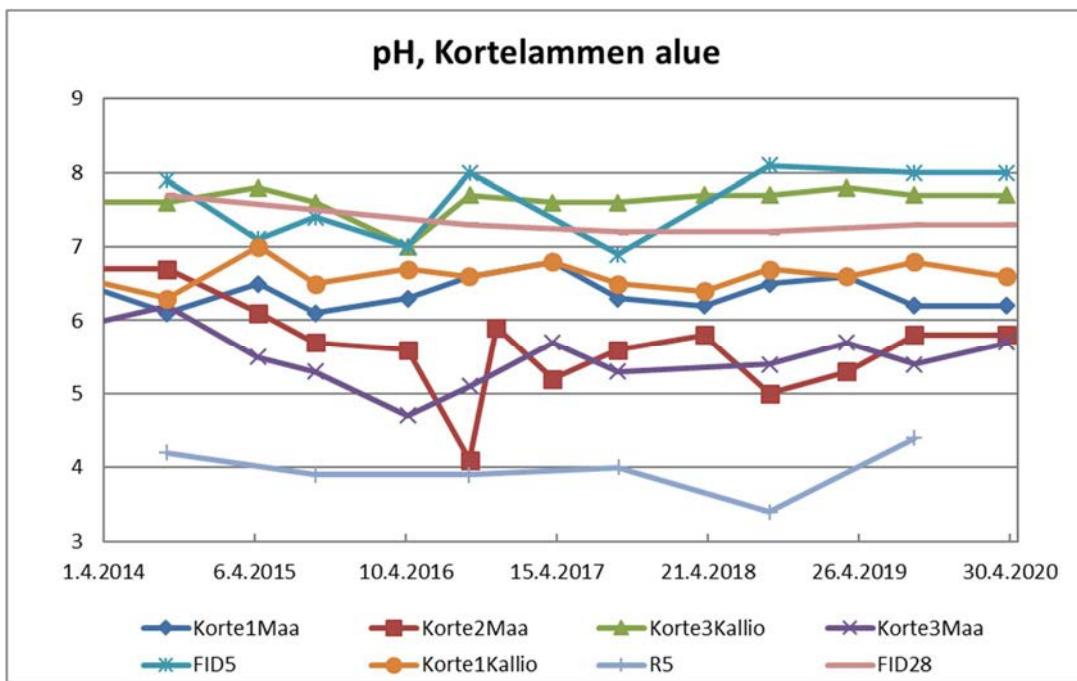
Kuva 4-17 Pohjavesitarkkailun tarkkailuputken sijainnit kaivospirin alueella, Kortelammen alueen pohjavesiputket rajattu punaisella.

Kortelammen alueelta otettiin pohjavesinäytteet 22.4.2020. Pinnankorkeudet on esitetty kuvassa (Kuva 4-18). Huhtikuussa pohjaveden pinnankorkeudessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia edellisiin mittauksiin verrattuna. Putkesta R5 ei saatu näytettä, sillä putki oli tukossa tai jäässä.

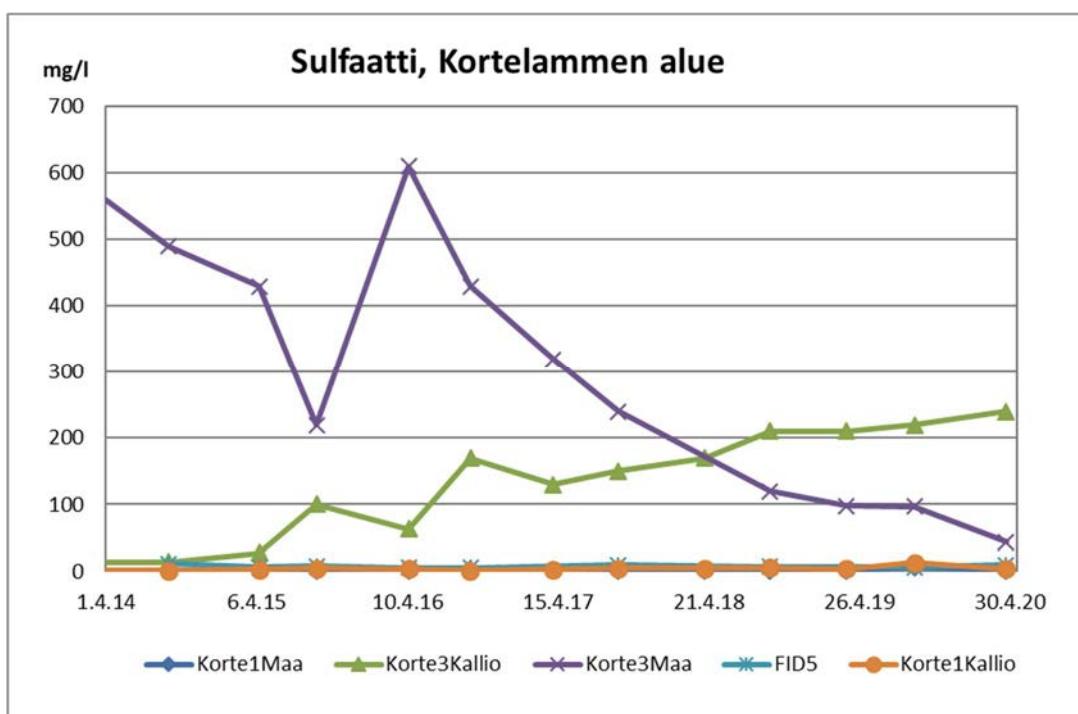
Kuva 4-18 Kortelammen alueen pohjaveden vedenpinnan korkeus pohjavesiputkissa.

Kortelammen patoaltaan ympäristön pohjavesissä pH on 5,7...8. Edellisiin vuosiin nähden veden pH on pysynyt huhtikuussa samalla tasolla kaikissa putkissa (Kuva 4-19). Putkessa R5, lähempänä primäärikenttää, pH on ollut hieman alhaisempi, mutta huhtikuussa näytettä ei saatu. Putken FID28 pH on 7,3.

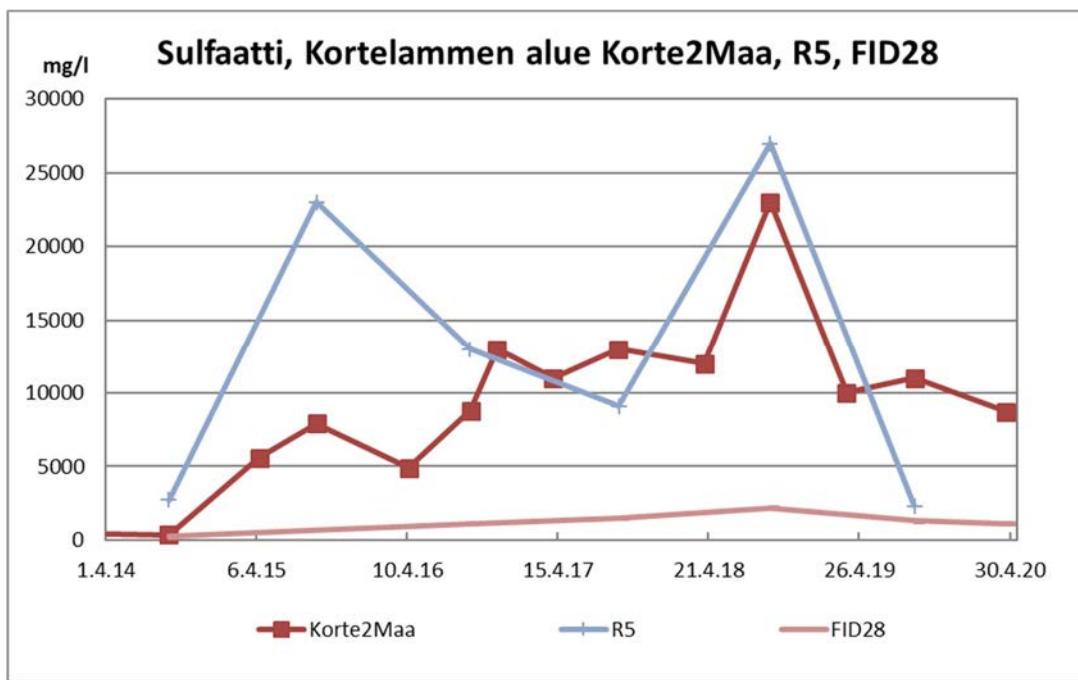

Kuva 4-19 Pohjaveden pH-arvoja Kortelammen ympäristössä

Kortelammen alueen sulfaattipitoisuksia huhtikuuhun saakka on esitetty kuvassa (Kuva 4-20). Putkien Korte2Maa, R5 ja FID28 sulfaattipitoisuudet ovat muita putkia korkeampia ja ne on esitetty kuvassa (Kuva 4-21). Putken R5 sulfaattipitoisuus laski vuonna 2019 huomattavasti. Korkein sulfaattipitoisuus huhtikuussa oli putkessa Korte2Maa, jossa pitoisuus on kuitenkin laskenut edellisestä mittauksesta ollen 8 700 mg/l. Putkessa Korte3Maa sulfaattipitoisuus on laskenut tasaisesti ja huhtikuussa pitoisuus oli alhaisin mittaushistorian aikana, 43 mg/l. Putkessa Korte3kallio sulfaattipitoisuus on sen sijaan hieman noussut.

Kuva 4-20 Pohjaveden sulfaattipitoisuudet Kortelammen ympäristössä

Kuva 4-21 Sulfaattipitoisuudet Korte2Maa -putkessa

Kortelammen patoaltaan vaikutus pohjaveden laatuun on nähtävissä havaintopisteissä Korte2Maa, Korte3Maa ja Korte3Kallio kohonneina sulfaatti-, nikkelij ja kobolttipitoisuutena. Tarkkailupisteessä Korte1Maa huhtikuussa metallien pitoisuudet olivat hieman korkeampia kuin vuonna 2019. Esimerkiksi nikkelipitoisuus oli huhtikuussa 13 µg/l kun vuonna 2019 nikkelipitoisuus oli 2,4...9,2 µg/l. Korte2Maa-putkessa nikkelin ja raudan pitoisuudet ovat hieman laskeneet viime vuodesta.

Tarkkailupisteessä Korte3Kallio metallipitoisuudet ovat pysyneet melko tasaisina, lukuun ottamatta mangaania, jonka pitoisuus on edelleen noussut ollen huhtikuussa 400 µg/l. Korte3Maa nikkelin, mangaanin ja koboltin pitoisuudet (Ni 16 µg/l, Mn 660 µg/l, Co 8,3 µg/l) ovat jonkin verran laskeneet aiempien vuosien tasolta. Kaikki tulokset on esitetty liitteessä 2.

Pohjaveden uraanipitoisuus oli huhtikuussa tarkkailupisteessä Korte3Kallio 4 µg/l ja Korte1Maa 2,6 µg/l. Muissa Kortelammen alueen tarkkailupisteissä uraanipitoisuus oli <0,50...1,9 µg/l.

5. JATKORAPORTointi

Pohjavesitarkkailu jatkuu suunnitelman mukaan. Seuraava näytteenottokierros on kesäkuussa, jolloin otetaan näytteet kaikista tarkkailussa olevista putkista.

6. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Terrafamen kaivoksen vuoden 2020 ensimmäisen kvartaalin pohjavesitarkkailu toteutettiin tarkkailuohjelman mukaisesti. Vuonna 2019 aloitettiin pohjavesitarkkailun tulosten raportointi kvartaaleittain tehdas- ja primäärikentän, Kortelammen alueen sekä sivukivialue KL2:n pohjavesien osalta.

KL2-alueen pohjavesiputkia on tarkkailtu vuodesta 2018 alkaen. Huhtikuussa pH-arvoissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia edelliseen näytteenottokertaan verrattuna. Sulfaattipitoisuus on noussut edelleen putkessa P24, mutta on edelleen alhaisempi kuin putkessa P11 (uusi). Putken P11 (uusi) sulfaattipitoisuus on vaihdellut huomattavasti mittaushistorian aikana ja oli huhtikuussa hieman edellistä mittausta korkeampi, mutta kuitenkin matalampi kuin edellisänä vuosina. Putkissa P24 ja P26 sulfaattipitoisuus on hieman noussut edellisestä mittauksesta, muissa putkissa sulfaattipitoisuus ei ole juuri muuttunut. Putkessa P26 myös nikkel- ja kobolttipitoisuudet olivat huhtikuussa 2020 edellisiä tarkkailukierroksia huomattavasti korkeammat. Alumiinipitoisuksissa KL2-alueella putken P11 (uusi) pitoisuus on noussut, muissa putkissa pitoisuudet olivat alhaisempia.

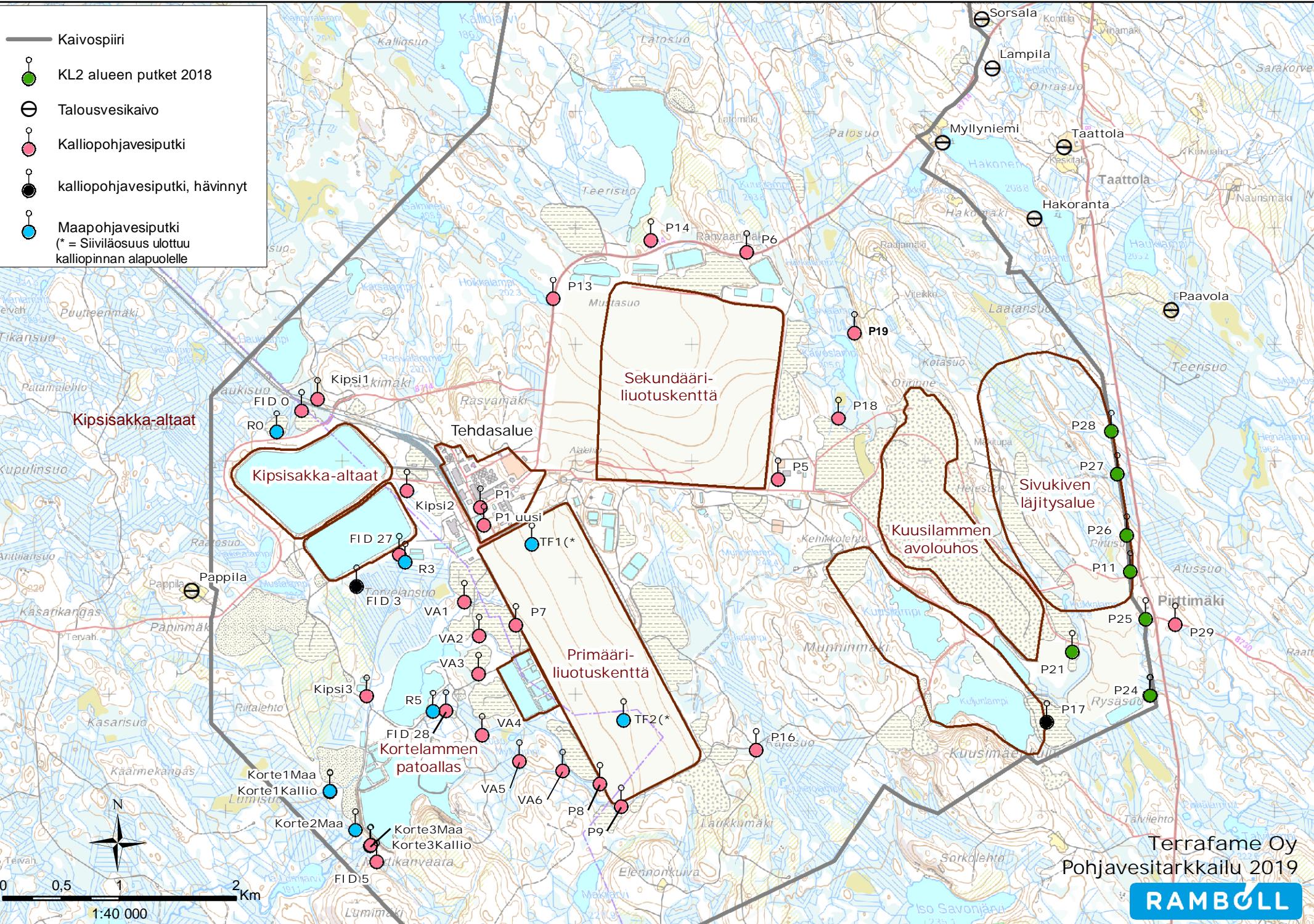
Primääriiliotusalueen tarkkailupisteissä TF1 putki ja TF2 putki pohjavesi on selvästi hapanta ja metallipitoisuudet ovat huomattavasti muita tarkkailupisteitä korkeammat. Pitoisuuksissa on samankaltaisuksia PLS-liuoksen koostumuksen kanssa, erityisesti metallien Al, Co, Fe, Ni, U, Zn osalta, joskin pienempinä pitoisuksina. Pöyryn laatiman pohjavesiselvityksen mukaan pohjavedessä todetut pitoisuudet voisivat mahdollisesti olla peräisin erilaisista poikkeamatilanteista, kuten kalvottomalle alueelle päässeistä ylivuodoista. Huhtikuussa TF-putkien happipitoisuus on laskenut.

Primäärikentän alueen putkissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia pH-arvoissa viimeisiin mittauksiin verrattuna. Putkessa P8 pH on hieman noussut. Putki P9 on jäänyt primäärikentän laajennuksen työmaan alle. Vuonna 2019 havaittu kalvorikko primääriiliotuskentän 2 lohkolla on voinut vaikuttaa pohjaveden laatuun primäärikentän välittömässä läheisyydessä tarkkailuputkilla P7 ja P8. Korjaavia toimenpiteitä on tehty ja putkessa P7 sulfaatti- ja metallipitoisuudet ovat laskeneet huomattavasti kevään 2019 korkeista pitoisuuksista. Myös putkessa P8 sulfaattipitoisuus on laskenut huomattavasti, mutta metallipitoisuksia ei tutkittu huhtikuussa 2020. Primäärikentän länsipuolelle asennetuista uusissa pohjavesiputkissa VA1-VA6 ei ollut tapahtunut suuria muutoksia marraskuun näytteisiin verrattuna.

Kortelammen alueella pohjaveden laadussa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Kaivostoiminnan vaikutus on havaittavissa kaivospaikin alueella pohjaveden kohonneina metallipitoisuksina erityisesti primääriiliotusalueella ja Kortelammen alueella. Sivukivialueen itäpuolelle asennetun havaintoputken P11 (uusi) vedenlaadussa näkyy todennäköisesti alueella luontaisesti esiintyvän mustaliuskeen vaikutusta. Huhtikuussa 2020 myös putken P11 (uusi) alapuolella pohjoispulle olevassa putkessa P26 todettiin aiemmasta tasosta poiketen kohonneita sulfaatti-, nikkel- ja kobolttipitoisuksia.

**LIITE 1
POHJAVESI PUTKIEN SIJAINTIKUVA**

**LIITE 2
POHJAVESI PUTKET – ANALYYSITULOKSET 2014-2020**

